

STANISŁAW PAWLAK

JURYSDYKCJA MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU PRAWA MORZA

Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza z 10.12.1982 r. zawiera postanowienia powołujące Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza.

W XX wieku w społeczności międzynarodowej narastało przekonanie o znaczeniu rozwiązywania sporów nie tylko w drodze dyplomatycznej, ale także przez arbitraż i sądownictwo międzynarodowe i to zarówno dzięki jego orzecznictwu, jak i przez wydawanie opinii doradczych. Większość państw członkowskich Unii Europejskiej wybrało Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza jako pierwszy organ międzynarodowy przewidziany w art. 287 Konwencji NZ o Prawie Morza.

Dotychczas Trybunał rozpatrywał 15 spraw, a 12 z nich związanych było z rybołówstwem. W swojej działalności Trybunał wykazał, że jego procedury są szybkie, przejrzyste i efektywne.

Autor artykułu wymienia wszystkie sprawy zawisłe przed Trybunałem w Hamburgu od 1997 r. do 2008 r. Wszelkie koszty sądowe pokrywane są z budżetu Trybunału.

Zgromadzenie Ogólne ONZ w swych rocznych rezolucjach dotyczących oceny pracy Trybunału podkreśla „ważną rolę oraz autorytet Trybunału w sprawie interpretacji i stosowania Konwencji”.

W obecnym stanie prawnym Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza może rozpatrywać każde zwrócenie się państw z jakąkolwiek sprawą, a więc dotyczącą także piractwa. Może to robić nie tylko na podstawie Konwencji NZ z 10.12.1982 r., ale wszelkich innych umów międzynarodowych, które przekazują mu jurysdykcję w odpowiednim zakresie.

Przedstawiając jurysdykcję Międzynarodowego Trybunału Prawa Morza, nie można nie sięgnąć do procesu negocjacyjnego, który doprowadził do jego utworzenia. Proces ten był długotrwały, zawiły, nie wolny od zahamowań, sprzeczności i sporów oraz obaw wielu państw przed innowacyjnymi ideami i rozwiązaniami. Dziewięć lat negocjacje doprowadziły jednak w końcu do podpisania 10.12.1982 r. przez 119 sygnatariuszy Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza. W Konwencji zawarto także postanowienia powołujące Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza¹.

Kodyfikacja w jednej umowie międzynarodowej zasad regulujących korzystanie z mórz i oceanów, pokrywających prawie 2/3 powierzchni kuli ziemskiej, była dotychczas prawdopodobnie największym i najdłuższym przedsię-

---

¹ United Nations, Treaty Series, vol. 1833, No. 31363.

wzięciem kodyfikacyjnym Narodów Zjednoczonych. Stanowiło ono poważne wydarzenie dla rozwoju prawa międzynarodowego i uwzględniło nowe naukowe odkrycia odnoszące się do gospodarczego znaczenia oceanów i dna mórz.

Złożoność, szeroki zakres i daleko idące rozwiązania zawarte w Konwencji o prawie morza, dotyczące wszystkich zagadnień prawnych odnoszących się do obszarów morskich i ich zasobów, wymagały od państw znacznej rozwagi przy jej ratyfikacji. Dlatego Konwencja weszła w życie dopiero 16.11.1994 r. – po jej formalnej akceptacji przez ponad 60 państw, a Trybunał rozpoczął swą działalność dwa lata później.

Przebieg długotrwałych negocjacji nad postanowieniami Konwencji i zakres trudności oraz osiągniętych kompromisów przy ich formułowaniu wpłynęły w dużym stopniu także na kształt uregulowań odnoszących się do rozstrzygnięcia sporów między jej stronami. Miało to oczywiście wpływ na strukturę i zakres kompetencji Międzynarodowego Trybunału Prawa Morza. Konieczne jest podkreślenie, że szereg państw opowiedziało się przeciw włączaniu do Konwencji postanowień powołujących organ sądowy, który miałby autorytatywnie rozstrzygać spory dotyczące jej stosowania i interpretacji.

Jest oczywiste, że tak ważna kodyfikacja, jaką jest Konwencja o prawie morza, nie mogła nie zawierać postanowień dotyczących systemu rozstrzygnięcia sporów. Do Konwencji włączono więc część XV noszącą tytuł „Rozstrzygnięcie Sporów”.

Część XV została podzielona na trzy rozdziały. Pierwszy z nich ustanawia fundamentalne zasady dotyczące rozstrzygnięcia sporów, drugi wprowadza procedury obowiązkowe pociągające za sobą wiążące decyzje, a trzeci formułuje ograniczenia i wyjątki w stosowaniu rozdziału drugiego. Generalnie można powiedzieć, że twórcy Konwencji przewidzieli dość wszechstronny system regulowania kwestii spornych.

Rozdział 1 XV części Konwencji nałożył na jej strony obowiązek pokojowego rozstrzygnięcia sporów na drodze dyplomatycznej lub sądowej zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych, a zwłaszcza w wykonaniu wymagań zawartych w art. 2 § 3 i przy użyciu środków przewidzianych w art. 3 § 1. To znaczy, że strony powinny „dążyć do załatwienia sporu w drodze rokowań, badań, pośrednictwa, concyliacji, rozjemstwa, rozstrzygnięcia sądowego, odwołania się do organów lub układów regionalnych, albo w drodze innych środków pokojowych według własnego wyboru”.

Należy podkreślić, że art. 279 Konwencji, wskazujący na powyższe środki, nie przewiduje obowiązku stron do załatwienia swoich sporów wyłącznie na drodze negocjacji lub w jakikolwiek inny szczególny sposób. Artykuł 280 wyraźnie wskazuje jedynie, że strony mają całkowitą swobodę wyboru odpowiadającego im pokojowego środka uregulowania sporu. Jednakże, zgodnie z art. 279, każdy spór dotyczący interpretacji lub stosowania Konwencji musi być

rozwiązywany środkami pokojowymi, niezależnie od tego, czy zagraża międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu, czy nie.

Takie podejście Konwencji do sprawy rozstrzygania sporów daje stronom dużą swobodę działania i możliwość przenoszenia swych sporów z jednej płaszczyzny na drugą.

Jednocześnie jednak art. 283 Konwencji wprowadza obowiązek stron do wymiany poglądów dotyczących mechanizmów, jakie mogą być użyte do załatwienia sporu. Istota tego przepisu, w połączeniu z postanowieniami art. 280, nie wyraża obowiązku osiągnięcia zgody stron na mechanizm, mający doprowadzić do rozwiązania sporu. Strony na każdym etapie trwania sporu mogą uzgodnić dowolny pokojowy sposób jego załatwienia, wykraczając nawet poza postanowienia XV części Konwencji.

Kwestia ta była rozważana przez Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza m.in. w sprawie Malezja przeciwko Singapurowi. Trybunał stanął wówczas na stanowisku, że „Malezja nie była zobowiązana do kontynuowania wymiany poglądów, kiedy doszła do przekonania, iż wymiana ta nie może przynieść pozytywnego wyniku”². Ten punkt widzenia potwierdził dwie poprzednie decyzje Trybunału, że „Państwo-Strona nie jest zobowiązane postępować według procedury przewidzianej w części XV, rozdział 1 Konwencji, kiedy dojdzie do wniosku, że możliwości osiągnięcia rozstrzygnięcia sporu zostały wyczerpane”³ i że „Państwo-Strona nie jest zobligowane do kontynuowania wymiany poglądów, kiedy dojdzie do wniosku, że możliwości osiągnięcia porozumienia zostały wyczerpane”⁴.

Artykuł 281 nie pozostawia wątpliwości, że kiedy porozumienie między stronami sporu nie zostało osiągnięte w wyniku użycia mechanizmów uzgodnionych przez strony, to część XV Konwencji będzie mogła być stosowana.

Państwa, mając do dyspozycji stosunkowo szeroki wachlarz środków rozstrzygania sporów z zakresu prawa morza, z reguły jako pierwszą płaszczyznę wybierają negocjacje dyplomatyczne. Kiedy na tej drodze lub przy odwołaniu się do concyliacji czy mediacji nie są w stanie rozwiązać sporu, wówczas, aczkolwiek niekiedy bez entuzjazmu, zwracają się o rozstrzygnięcie do organu arbitrażowego lub sądowego i wołają, aby wiążąca decyzję podjęto na podstawie zasad prawnych, a nie politycznych.

Z punktu widzenia społeczności międzynarodowej nie jest najważniejsze, jakiego mechanizmu użyto dla rozwiązania sporu, który mógłby zagrażać pokojowi lub bezpieczeństwu międzynarodowemu albo utrudniać i komplikować współpracę międzynarodową. Istotne jest, aby taki spór został rozwiązany.

---

² *Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (Malaysia v. Singapore)*, [2003], ITLOS Case No. 12, Order of 8 October 2003.

³ *Southern Bluefin Tuna Case (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan)*, (*Provisional Measures*), ITLOS Case No. 3 and 4, Order of 27 August 1999p. 60.

⁴ *Max Plant Case (Ireland v. United Kingdom (Provisional Measures))*, ITLOS Case No. 10, Order of 3 December 2001 p. 60.

W wieku XX w społeczności międzynarodowej narastało przekonanie o znaczeniu rozwiązywania sporów nie tylko na drodze dyplomatycznej, ale także przez arbitraż i sądownictwo międzynarodowe, i to zarówno dzięki jego orzecznictwu, jak i przez wydawanie opinii doradczych.

W tym klimacie Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza stał się w ciągu ponad 12 lat swej działalności centralnym forum pokojowego rozstrzygania sporów związanych z prawem morza, stosowaniem i interpretacją Konwencji o prawie morza oraz wszelkich innych umów międzynarodowych, które przekazują mu jurysdykcję w odpowiednim zakresie.

Trybunał Prawa Morza nie został jednakże jedynym organem międzynarodowym dostępnym dla stron Konwencji przy załatwianiu sporów. Zgodnie z art. 287 Konwencji strony mogą swobodnie wybierać między Trybunałem a trzema innymi mechanizmami rozwiązywania sporów dotyczących interpretacji lub stosowania Konwencji o prawie morza. Są to: Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości oraz – ustanowione zgodnie z aneksem VII Konwencji – trybunał arbitrażowy i specjalny trybunał arbitrażowy.

Takie elastyczne rozwiązanie zawarte w art. 287 wyniknęło z niemożności osiągnięcia zgody III Konferencji prawa morza na utworzenie jedyne forum sądowego w sytuacjach, w których zawiodłyby środki dyplomatyczne. Artykuł 287 ustanawia pewną równowagę między swobodą państw w wyborze procedur rozstrzygania sporów i potrzebą wiążącego ich uregulowania. Państwa-strony Konwencji mają swobodę wyboru procedur rozstrzygania sporów w drodze pisemnej deklaracji przy podpisywaniu, ratyfikowaniu, przystępowaniu do Konwencji lub w każdym późniejszym czasie.

Polska dotychczas nie złożyła deklaracji o swojej preferencji. Istniejące ekspertyzy w tej sprawie nie spotkały się dotąd z wiążącą akceptacją Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Większość państw członkowskich Unii Europejskiej wybrała jednakże Trybunał Prawa Morza jako pierwszy organ międzynarodowy przewidziany w art. 287⁵.

Jeśli strony sporu nie zaakceptowały tej samej procedury lub jeśli spór nie został objęty deklaracją danego państwa, to może być on jedynie skierowany do rozstrzygnięcia arbitrażowego zgodnie z aneksem VII, jeżeli strony nie uzgodniły innej drogi.

Kompetencje jurysdykcyjne Międzynarodowego Trybunału Prawa Morza obejmują dwie kategorie zadań: sprawy sporne i opinie doradcze.

W rozstrzyganiu spraw spornych Trybunał ma stosunkowo szerokie kompetencje. W zasadzie podejmuje on sprawy jedynie wówczas, gdy zgadza się na to strona sporu poprzez deklarację *ad hoc*, specjalne porozumienie lub wcześniejszą opcyjną deklarację.

---

⁵ Zob. ITLOS Yearbook 2007, s. 160–173.

Jurysdykcja Trybunału rozciąga się na wszystkie sprawy skierowane do niego zgodnie z częścią XV Konwencji a dotyczące interpretacji lub stosowania Konwencji (art. 288 § 1 i Statut Trybunału art. 21).

Część XV Konwencji wprowadziła generalną zasadę, że jeśli strony sporu dotyczącego interpretacji albo stosowania Konwencji nie zdołają osiągnąć porozumienia na drodze swobodnie wybranych procedur, wówczas są zobligowane poddać się obowiązkowym procedurom pociągającym za sobą wiążące decyzje. Wyjątki od obowiązujących procedur stanowią spory dotyczące suwerennych praw państw przybrzeżnych odnośnie do rybołówstwa w ich wyłącznej strefie ekonomicznej, wykonywanie przez państwa nadbrzeżne ich praw do morskich badań naukowych w ich wyłącznych strefach ekonomicznych, jak to określa art. 297, oraz kwestii dotyczących delimitacji granic morskich, zatok historycznych lub działalności wojskowej zastrzeżonej w deklaracjach złożonych zgodnie z art. 298 Konwencji.

Zgodnie z Konwencją państwa-strony akceptują obowiązkową procedurę zawartą w części XV przez sam fakt ratyfikacji lub przystąpienia do Konwencji i nie jest wymagane składanie specjalnej deklaracji przez strony akceptujące procedurę przewidzianą w Konwencji w każdej sprawie spornej. Jest to pewne *novum* w porównaniu z tradycyjnym podejściem do systemu obowiązkowej jurysdykcji, który wymagał podwójnej zgody, jak to ujęto w art. 36 § 2 Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

Obowiązkowe procedury przewidziane w Konwencji dotyczą większości jej postanowień, włączając kwestie rybołówstwa, ochrony środowiska morskiego oraz delimitacji granic morskich, z ograniczeniami wynikającymi z art. 297 i z oświadczeń zawartych w deklaracjach opcyjnych złożonych na podstawie art. 298.

Warto zwrócić uwagę, że Trybunał rozpoczął w 2000 r. i nadal rozpatruje sprawę między Chile i Unią Europejską dotyczącą ochrony i zrównoważonej eksploatacji zasobów ryb mieczowych na Południowo-Wschodnim Pacyfiku na podstawie specjalnego porozumienia stron⁶.

Jeśli brakowałoby takiego specjalnego porozumienia, wówczas obowiązujące procedury, prowadzące do wiążących decyzji, byłyby podejmowane na podstawie rozdziału 2 części XV Konwencji. Strony mogą również zdecydować na podstawie porozumienia o przekazaniu do Trybunału sporu, który był rozpatrywany przez trybunał arbitrażowy ustanowiony na podstawie art. 287 Konwencji⁷.

Państwa-strony Konwencji mogą wybierać więc między wymienionymi wyżej czterema mechanizmami rozwiązania sporów. Na 157 państw-stron Konwencji 39 złożyło dotychczas pisemne deklaracje o swych preferencjach

---

⁶ ITLOS Yearbook 2007, s. 198.

⁷ Zob. Judgement ITLOS Reports 1999, s. 10.

opcyjnych, 22 z nich wybrały Trybunał Prawa Morza jako pierwszy mechanizm⁸.

Nie można nie zauważyć, że niektóre państwa nadal kierują swoje spory morskie, włączając ostatnie spory dotyczące delimitacji granic morskich, nie do Trybunału Prawa Morza, lecz do trybunałów arbitrażowych ustanowionych zgodnie z aneksem VII Konwencji. Świadczy to o utrzymujących się tradycyjnych preferencjach korzystania z arbitrażowych mechanizmów, niekiedy bardziej podatnych na wpływ państw niż międzynarodowe instytucje sądowe. Sytuacja ta nie jest jednak zgodna z duchem czasu, stawiającym coraz bardziej na sądownictwo międzynarodowe.

W tym kontekście utworzenie Trybunału Prawa Morza dało społeczności międzynarodowej wyspecjalizowaną instytucję, gotową w każdym czasie zająć się kierowanymi do niej sporami. Trybunał może więc rozpatrywać spory na podstawie:

- deklaracji złożonych przez państwa-strony Konwencji o prawie morza zgodnie z art. 287;
- specjalnego porozumienia zawartego między zainteresowanymi stronami;
- klauzul jurysdykcyjnych zawartych w umowach międzynarodowych przekazujących jurysdykcję Trybunałowi albo specjalnej izbie trybunału utworzonej zgodnie z art. 15 § 2 Statutu Trybunału, odnośnie do każdego sporu wynikłego między stronami a dotyczącego interpretacji i stosowania danej umowy;
- szczególnych postanowień Konwencji odnoszących się do obowiązkowej jurysdykcji w sprawach dotyczących zastosowania środków tymczasowych, zanim zostanie ukonstytuowany trybunał arbitrażowy (art. 290 § 5 Konwencji) i w sprawach dotyczących szybkiego uwolnienia statków rybackich i ich załóg (art. 292 Konwencji).

Gwarancją wszechstronności i bezstronności Trybunału są nie tylko kompetencje merytoryczne nadane mu przez Konwencję o prawie morza, ale także reprezentatywny skład 21 sędziów wybieranych w głosowaniu tajnym z wszystkich pięciu regionów geograficznych świata, reprezentujących podstawowe systemy prawne.

Dotychczas Trybunał rozpatrywał 15 spraw: 12 z nich było związanych z rybołówstwem, a 13 zostało skierowanych do osądzenia w ramach specjalnej obowiązkowej jurysdykcji.

W swej stosunkowo krótkiej historii Trybunał pomógł zarówno krajom rozwiniętym, jak i rozwijającym się w osiągnięciu pokojowego załatwienia sporów związanych m.in. nie tylko z rybołówstwem, ale także z wolnością żeglugi, szybkim uwolnieniem statków rybackich i ich załóg, ochroną środowiska morskiego, funkcjonowaniem urzędzeń nuklearnych i przemieszczaniem materia-

---

⁸ *Ibidem*, s. 160–173.

łów nuklearnych, działalnością na rzecz pozyskiwania nowych łądów przez zasypywanie obszarów morskich, prawem pościgu oraz kwestią rzeczywistej więzi między statkiem a państwem bandery. Członkowie Trybunału wielokrotnie wyrażali przekonanie, że również inne kwestie z zakresu problematyki prawa morza, takie jak delimitacja granic morskich, szeroko rozumiane problemy ochrony środowiska morskiego, morskie badania naukowe, a w szczególności zagadnienia z zakresu zarządzania zasobami dna morskiego, trafiają do Trybunału⁹.

Trybunał ma kompetencje nie tylko w sprawach spornych, ale także w zakresie udzielania prawnych opinii doradczych. Konwencja o prawie morza przewiduje dwa typy procedur: udzielanie opinii doradczych przez Izbę Sporów Dna Morskiego oraz przez Trybunał Prawa Morza. Kwestię te reguluje art. 159 § 10 i art. 191 Konwencji oraz art. 20, 21 i 40 Statutu Trybunału i art. 130, 137 i 138 jego Regulaminu.

W pierwszym wypadku Zgromadzenie Organizacji Dna Morza może zwrócić się do Izby Sporów Dna Morskiego, składającej się z 11 sędziów Trybunału, o opinię doradczą w sprawie zgodności z Konwencją o prawie morza propozycji zgłoszonych na posiedzeniu Zgromadzenia dotyczących każdej sprawy (art. 159 § 10 Konwencji), a także odnoszących się do kwestii prawnych powstających w czasie działalności Zgromadzenia i Organizacji Dna Morskiego.

W drugim wypadku Trybunał może wydać opinię doradczą w sprawach prawnych, jeśli umowa międzynarodowa związana z celami Konwencji o prawie morza przewiduje zwrócenie się do Trybunału z prośbą o taką opinię (art. 138 § 1 Regulaminu Trybunału). Do tej pory nie wpłynęła żadna prośba o udzielenie takiej opinii doradczej.

Dotychczasowa działalność Trybunału jest postrzegana jako przyjazne i pragmatyczne forum decyzyjne. Społeczność międzynarodowa często oceniała jego decyzje jako dające stronom sporów pragmatyczne rozwiązania, wolne od doktrynowskiego podejścia. Decyzje te nie tylko umożliwiały stronom rozwiązanie ich sporów, ale także przyczyniały się do rozwoju prawa międzynarodowego¹⁰.

W swej działalności Trybunał wykazał, że jego procedury są szybkie, przejrzyste i efektywne, zwłaszcza przy podejmowaniu w ciągu 30 dni decyzji w sprawach uwalniania statków rybackich i stosowania środków tymczasowych, a także w ciągu 15 miesięcy w sprawie Saiga 2 dotyczącej istotnej kwestii merytorycznej.

Warto nadmienić, że Trybunał, rozpatrując dotychczas 15 spraw, miał do czynienia łącznie ze sporami między 24 państwami oraz między Chile i Unią Europejską. Były to takie państwa jak: Australia, Belize, Chile, Federacja Ro-

⁹ Zob. m.in. przemówienia Rüdiger Wolfruma, Prezesa Międzynarodowego Trybunału Prawa Morza, wygłoszone w Hamburgu 29.09.2006 r. z okazji obchodów 10. rocznicy Trybunału (ITLOS Yearbook 2006).

¹⁰ Zob. Raport of the Secretary General Oceans and the law of the sea, 2004, A/59/62, s. 22.

syjska, Gwinea-Brisau, Irlandia, Japonia, Francja, Panama, Saint Vincent i Grenadyny, Nowa Zelandia, Singapur, Seszele i Jemen.

W kolejnych latach swej działalności Trybunał rozpatrzył następujące sprawy.

1997 rok

Sprawa nr 1 – m/v „Saiga”. Strony: Saint Vincent i Grenadyny przeciwko Gwinei. Kwestia szybkiego uwolnienia statku.

1998 rok

Sprawa nr 2 – m/v „Saiga”. Strony: Saint Vincent przeciwko Gwinei. Spór merytoryczny. Trybunał orzekł środki tymczasowe i rozpatrywał sprawę na sześciu posiedzeniach.

1999 rok

Sprawa nr 2 – m/v „Saiga” – ciąg dalszy sprawy zakończony wyrokiem Trybunału 18.01.1999 r.

Sprawa nr 3 i nr 4 – sprawy „Błękitnego Tuńczyka” (*Bleufin Tuna Cases*). Strony: Nowa Zelandia przeciwko Japonii i Australia przeciwko Japonii. Orzeczenie o środkach tymczasowych.

2000 rok

Sprawa nr 5 – „Camouco”. Strony: Panama przeciwko Francji. Kwestia szybkiego uwolnienia statku.

Sprawa nr 6 – „Mante Confurco”. Strony: Seszele przeciwko Francji. Szybkie uwolnienie statku.

Sprawa nr 7 – dotycząca zachowania i zrównoważonej eksploatacji zasobów ryb mieczowych na Południowo-Wschodnim Pacyfiku. Strony: Chile przeciwko Unii Europejskiej. Sprawa na wokandzie Trybunału do dziś.

Sprawa nr 7 – ciąg dalszy sprawy połowów ryb mieczowych na Południowo-Wschodnim Pacyfiku.

Sprawa nr 8 – „Grand Prince”. Strony: Belize przeciwko Francji. Szybkie uwolnienie statku.

Sprawa nr 9 – „Chaisiri Reefer 2”. Strony: Panama przeciwko Jemenowi. Szybkie uwolnienie statku.

Sprawa nr 10 – elektrowni atomowej „The Max Plant” Strony: Irlandia przeciwko Wielkiej Brytanii. Środki tymczasowe.

2002 rok

Sprawa nr 11 – „Volga”. Strony: Federacja Rosyjska przeciwko Australii. Szybkie uwolnienie statku.

2003 rok

Sprawa nr 12 – uzyskiwania obszarów lądowych przez zasypywanie morza w Cieśninie Jahar i wokół niej. Strony: Malezja przeciwko Singapurowi. Środki tymczasowe.

Sprawa nr 7 – w toku.

2004 rok

Sprawa nr 13 – „Juno Trader”. Strony: Saint Vincent i Grenadiny przeciwko Gwinea Bissan. Szybkie uwolnienie statku

Sprawa nr 7 – w toku.

2005 rok

Sprawa nr 7 – w toku.

2007 rok

Sprawa nr 14 – „Hoshinzmarn”. Strony: Japonia przeciwko Federacji Rosyjskiej. Szybkie uwolnienie statku.

Sprawa nr 15 – „Tomimar”. Strony: Japonia przeciwko Federacji Rosyjskiej. Szybkie uwolnienie statku.

2008 rok

Sprawa nr 7 – w toku.

Z powyższego przeglądu wyraźnie widać, że zakres merytoryczny rozpatrywanych spraw przez Trybunał był dotychczas stosunkowo ograniczony. Potencjał powierzony Trybunałowi przez twórców Konwencji o prawie morza nie został dotąd w pełni wykorzystany przez państwa. Należy w związku z tym zwrócić uwagę na zalety Trybunału i jego procedur, które mogłyby wpłynąć na większe zainteresowanie jego możliwościami.

Państwa-strony Konwencji, przedstawiając swe spory Trybunałowi do rozstrzygnięcia, nie ponoszą żadnych kosztów. Koszty te są pokrywane z budżetu Trybunału. W przeciwieństwie do arbitrażu państwa-strony nie są obciążane wydatkami na uposażenie sędziów Trybunału i sędziów *ad hoc*, włączając wydatki na koszty ich podróży. Nie wnoszą także żadnych opłat administracyjnych ani nie pokrywają kosztów tłumaczenia.

Regulamin Trybunału ustanowił szybkie procedury rozpatrywania wnoszonych spraw i gwarantuje uczciwy proces. Regulamin ten jest wzorowany na Regulaminie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, zawiera jednocześnie pewne modyfikacje zwiększające jego proceduralną efektywność. Regulamin, na przykład przewiduje w tym zakresie wstępne rozważenie zgłoszonej sprawy, zanim rozpocznie się właściwa rozprawa. Umożliwia to sędziom pełne zapoznanie się z przedmiotem i zakresem sprawy. Dotychczasowe rozprawy przed Trybunałem świadczą o dużym stopniu jego sprawności i terminowości, zwłaszcza w sprawach dotyczących pilnych kwestii.

Orzecznictwo Trybunału, jak już wskazano wyżej, nie ogranicza się tylko do sporów wynikających z interpretacji i stosowania Konwencji o prawie morza. Realizując swe funkcje zgodnie z art. 288 § 2 Konwencji, Trybunał jest również kompetentny do rozstrzygania każdego przedłożonego mu sporu odnoszącego się do interpretacji i stosowania każdej umowy międzynarodowej związanej z celami Konwencji. Dotychczas w ośmiu umowach międzynarodowych zawarte zostały postanowienia przewidujące możliwość kierowania sporów do Trybunału Prawa Morza. Klauzule przekazujące jurysdykcję Trybunałowi lub spe-

cialnej izbie Trybunału, dotyczące rozstrzygnięcia sporów odnoszących się do interpretacji lub stosowania tych umów, mogłyby być włączane np. do umów między państwami bandery a stowarzyszeniami asekuracyjnymi lub między tymi państwami a armatorami statków. Istotne jest również to, że te postanowienia dotyczą państw-stron tych umów, niezależnie od tego, czy są one jednocześnie stronami Konwencji o prawie morza, czy nie.

Innowacją w sądownictwie międzynarodowym jest również rozszerzenie kompetencji Trybunału Prawa Morza na organizacje międzynarodowe i inne podmioty zgodnie z art. 305 Konwencji.

Na podstawie aneksu IX Konwencji międzyrządowe organizacje międzynarodowe, takie jak Unia Europejska, którym państwa przekazały swoje kompetencje w sprawach regulowanych przez Konwencję, mogą również występować przed Trybunałem. Dotychczas Trybunał zajął się tylko jedną sprawą z tej kategorii, a mianowicie wspomnianym już sporem między Chile a Unią Europejską, dotyczącym kontrowersji w sprawie połowów ryb mieczowych.

Na podstawie Konwencji Trybunał lub jego izba mogą stać się kompetentnymi organami sądowymi dla takich podmiotów, jak Organizacja Dna Morskiego, przedsiębiorstwa państwowe lub osoby fizyczne i prawne, które mogą występować przed Izłą Sporów Dna Morskiego odnośnie do badań i eksploatacji obszarów podmorskich.

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w swych corocznych rezolucjach dotyczących oceny pracy Trybunału z uznaniem odnotowuje „stały i znaczny wkład Trybunału w rozwiązywanie sporów środkami pokojowymi zgodnie z postanowieniami części XV Konwencji” i podkreśla „ważną rolę oraz autorytet Trybunału w sprawie interpretacji i stosowania Konwencji”¹¹. Sędzia Rosalyn Higgins, Prezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, z okazji 10-lecia Trybunału Prawa Morza oświadczyła, że „w ciągu dziesięciu lat Trybunał wydał interesujące postanowienia prawne, osiągnął uznanie za swoją efektywność i szybkie załatwianie spraw oraz pokazał innowacyjne użycie technologii informatycznej”¹².

Ostatnio dość szeroko głoszone są postulaty, aby Trybunał Prawa Morza podjął się ścigania i sądenia sprawców wzrastającego piractwa na morzach i oceanach. Należy podkreślić, że Konwencja o prawie morza zajęła się także sprawą piractwa i jego zwalczaniem. Problematykę tę zawierają art. 100–107. Szczególne znaczenie ma zawarty w Konwencji obowiązek współpracy państw w zwalczaniu piractwa na morzu pełnym lub w każdym innym miejscu poza obszarem, na który rozciąga się jego jurysdykcja. Zgodnie z art. 105 organem właściwym do orzekania w sprawie statku pirackiego i jego ładunku są sądy państwa, którego okręty zajęły statek piracki. Należy jednak pamiętać, że Trybunał Prawa Morza rozstrzyga w zasadzie spory między państwami i nie ma

¹¹ Resolution 62/215 on „Oceans and the law of the sea”, przyjęta 22.12.2007 r.

¹² ITLOS Yearbook 2006.

prerogatyw do sądzenia piratów jako osób fizycznych, chyba że w oddzielnej umowie międzynarodowej państwa powierzyłyby mu takie funkcje.

W obecnym stanie prawnym Trybunał może jednakże rozpatrywać każdą sporną sprawę, z jaką zwrócą się państwa, a więc także dotyczącą piractwa.

THE JURISDICTION OF THE INTERNATIONAL TRIBUNAL FOR THE LAW OF THE SEA (Summary)

The UN Convention on the Law of the sea (10 December 1982) contains provisions that create the International Tribunal for the Law of the Sea. In the twentieth century the conviction has grown in the international community that conflicts should not only be solved by diplomacy, but also by arbitration and international adjudication, which would both issue judgments and offer expert opinion. The majority of EU states chose the International tribunal for the Law of the sea as the first international organ foreseen in Article 287 of the UN Convention on the Law of the Sea.

Up to now, the Tribunal has considered 15 cases, 12 of which were connected with fisheries. The Tribunal has demonstrated that its procedures are speedy, transparent, and effective.

The author of the article mentions all cases pending before the Tribunal in Hamburg from 1997 to 2008. All court costs are covered from the Tribunal's budget.

The UN General Assembly in its annual resolutions referring to assessment of the Tribunal's work underlines "the important role and the authority of the Tribunal in interpreting and implementing the Convention."

As legal matters now stand, the International Tribunal for the law of the sea can consider any case brought by any state, including, therefore, piracy. It can do this not only on the basis of the UN Convention of 10 December 1982, but also on that of all other international treaties that give it relevant jurisdiction.